

УДК 78.071.2:780.616.433(477.8)"19"(092)

Роман ЯЦІВ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1509-5367>

ОЛЯ ОКУНЕВСЬКА: ТВОРЧА ДОЛЯ УЧЕНИЦІ ЙОГАННЕСА ІТТЕНА

Стаття присвячена життю і творчості маловідомої серед мистецтвознавців художниці українського роду Ольги Окуневської (1902—1985). Донька адмірала медичної служби військово-морського флоту Австро-Угорської імперії Ярослава Окуневського майже все своє життя прожила поза рідною Гуцульщиною, яку вона відвідала лише кілька разів у дитячі і молоді роки. Індивідуальний творчий шлях розпочала у Відні, де відвідувала приватні студії відомого мистця і педагога, одного з реформаторів мистецької освіти Йоганнеса Іттена. З кінця 1919 р. О. Окуневська — першокурсниця Баугаузу — вищої державної мистецької школи нового зразка. Реформаторські педагогічні принципи Іттена були цікавими для українки, і вона зуміла виробити індивідуальні риси малярства, графіки і композиції на тривалу творчу перспективу. Одна з навчальних вправ цього періоду навчання за авторством О. Окуневської — графічне вирішення теми «гарцюючого коня» — надалі закріпилося як класичний зразок експресіоністської методології для всього європейського мистецтва періоду модернізму. У статті вперше у вітчизняній історіографії мистецтва здійснюється наукова реконструкція життєвого і творчого шляху О. Окуневської. При цьому висвітлюється віденський період її професійного становлення, її контактів з відомою художницею М. Дольницькою, а також розглядається полікультурний контекст Відня перших десятиліть ХХ ст. Спеціальна увага приділяється педагогічній системі Й. Іттена, зокрема в частині нових підходів цього видатного мистця до мобілізації в молоді внутрішніх ресурсів заради розкриття своєї емоційної ідентичності. При розгляді творів О. Окуневської зрілого і пізнього періодів, в умовах еміграції у Великій Британії здійснюється наукова інтерпретація окремих із збережених картин (більша частина з них була знищена у 1959 р., під час руйнівної пожежі її робітні у Лондоні).

Ключові слова: Оля Окуневська, Йоганнес Іттен, Відень, Ваймар, Баугауз, модернізм, експресіонізм, теорія композиції, теорія кольору, формалізм.

© Р. ЯЦІВ, 2018

Про молодшу доньку Ярослава Окуневського — військового лікаря, адмірала медичної служби військово-морського флоту Австро-Угорської імперії, а також визначного українського культурно-громадського діяча, Дійсного члена Наукового товариства ім. Шевченка — статті з'явилися зовсім недавно. Першим здійснив широку наукову розвідку про Олю Окуневську (1902—1985) відомий сучасний іспанський художник Гільєм Рамос-Поку (Guillem Ramos-Poquí) [7], який відвідував мисткиню у Лондоні незадовго до її смерті. Саме тоді йому вдалося задокументувати ті поодинокі малярські та графічні твори, які віділіли від різного роду негараздів. Найчисельнішою стала втрата 1959 року, після руйнівної пожежі її лондонської творчої робітні. Судячи з усього, сама авторка так ніколи б і не розголосила про свої мистецькі надбання. У зрілі і старші роки вона вбачала перевагу у негаласливій, духово сконцентрованій праці, про що промовляють збережені фрагменти спадщини. В них синтезувались глибока життєва мудрість з прагненнями до знань молодості, коли її небуденний мистецький талант був зауважений і підтриманий визначним педагогом, одним із фундаторів Баугаузу, Вищої школи будівництва і дизайну, Йоганнесом Іттенем.

Свого часу уродженець гуцульського села Яворова Василь Гуменюк зробив спробу оприлюднити деякі факти з біографій Окуневських, в тому числі й молодшої дочки Ярослава — адмірала флоту Австро-Угорщини, однак у його публікації лише констатується той факт, що Оля Окуневська стала художницею, як він написав, «такого екзотичного напрямку, як експресіонізм». Вибрані факти, наведені у статтях «Порвані струни Окуневських» (1994) [1] та «Оля Окуневська, дочка адмірала» (2010) [4], автор почерпнув з публікації запорізького дослідника Леоніда Кирилаша [5], хоча вони стосувалися батька мисткині, і мало що прояснювали щодо її індивідуальної біографії. Поза тим, саме в цих статтях доказово висвітлюються українські корені Олі Окуневської, народженої 14 січня 1902 року у чеському місті Брно, де її батько проходив стажування у госпіталі. Як стверджує В. Гуменюк, до Першої світової війни Ярослав з дружиною Отілією (уродженкою Нижньої Австрії), разом з доньками (старша з них, Теодора, народилася 1900 року у хорватському місті Пула над Адріатичним морем) неодноразово приїжджали до Галичини, найбільше буваючи у селі Яворові на Косівщині, де проживала частина його родини й де поховані батьки військового лікаря, згодом адмірала головного штабу флоту [4].

Творча біографія Олі Окуневської почалася з Відня, чергового пункту службового скитальства батька. Прислухавшись до її юнацьких зацікавлень, подружжя звернулося до знаної місцевої мисткині Елізабет Ласке-Кессельбауер з проханням прийняти Олю для приватних уроків з малювання. Ця наставниця не мала якоїсь особливої педагогічної системи. Тяжילה вона до реалістичних трактувань форми, натомість у живописних жанрах квітів і пейзажів була досить віртуозною, вживаючи при цьому активне імпресіоністичне письмо. Можна припустити, що учениця і вчителька знайшли між собою спільну мову, хоча недовзі (орієнтовно наприкінці 1916 або на початку 1917 року) Елізабет Ласке-Кессельбауер порекомендувала Олю Йоганнесу Іттену — педагогу-новатору, який щойно приїхав до Відня у пошуках роботи [7]. Таке рішення можна пояснити лише тим, що вже у свої 14—15 років Окуневська потребувала глибших і більш сучасних професійних студій мистецтва.

Саме про цей період своєї стрімкої професійної кар'єри Й. Іттен залишив кілька автобіографічних згадок. «Ми займалися геометрією і ритмікою форм, проблемами пропорцій і живописної виразності композицій, — писав згодом він про свою приватну студію. — Новими для нас були завдання на виявлення текстур і розробку суб'єктивних форм. Водночас з вивченням полярних контрастів на диво корисними виявились вправи на ослаблення і концентрацію уваги. Я став усвідомлювати, що творчий автоматизм є одним з найважливіших факторів художнього процесу» [3, с. 6]. Процес навчання захопив Олю, вона жила цими годинами націленої праці над собою під керівництвом авторитетного практика й ідеолога поступового мистецтва. Їй ставала зрозумілою методологія, в основі якої була неповторність екзистенції кожної особи з її біоритмікою, комбінацією питомих генетичних рис характеру. Йоганнес Іттен вже у ці роки працював над наповненням своїх теоретичних курсів, які стали класикою світової мистецької освіти. Він же ж вирізняє українку як одну з найбільш здібних своїх учениць, на що в нього були відповідні фахові аргументи. Так, у своїй відомій праці «Gestaltungsund Formenlehre. Vorkursam Bauhausundspäter» («Мистецтво форми. Мій форкурс в Баухаузі та інших школах»), у розділі «Експресивні форми» Іттен наводить учбовий рисунок українки «Гарцюючий кінь» (1919), що ілюструє тезу педагога про те, що «робота з експресивними формами дає нові

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 6 (144), 2018

Теодора та Оля Окуневські. 1904. Світлина надана Василем Гуменюком

Ярослав та Отілія Окуневські з дочками Олею (ліворуч) та Теодорою. Світлина надана Василем Гуменюком

можливості живописного рішення». «Кінь, що виривався, галопує страхітливими стрибками. На некерований в стрімкому русі повозці візник безпомічно витягує руки. Анатомічно неправильні форми коня і схематичне зо-

Теодора та Оля (праворуч) Окуневські в дитячі роки. Світлина надана Василем Гуменюком

Хата Окуневських в Яворові на Гуцульщині. Сучасна світлина. Надана Василем Гуменюком

браження всього сюжету підкреслюють експресію цієї сцени» [3, с. 130]. Відтак цей рисунок став певним еталоном розкриття теми, на яку налаштував Йоганнес Іттен у своєму курсі.

За відсутності більш деталізованих документальних матеріалів про інші віденські мистецькі практики Олі Окуневської, але беручи до уваги цей твір як проміжний підсумок її навчання в Й. Іттена, можна припустити, що молода художниця вірно сприйняла базові професійні настанови свого педагога, зокрема співвідносно до своєї індивідуальної психології.

Слава про новаторські мистецькі студії прогресивного педагога швидко поширювалася, й не лише у Відні. Методикою професійного вишколу Іттена цікавилися як студенти академії, мистецько-промислової школи, так і досвідчені художники. Зауважила таланти Йоганнеса Іттена й Альма Малер, на той час дружина відомого архітектора Вальтера Гропіуса,

якого саме тоді рекомендували на посаду директора Баугаузу — вищої державної мистецької школи нового зразка. Познайомившись з творами самого Іттена та його учнів, В. Гропіус запросив його на викладацьку роботу до новоутвореного навчального закладу. Наприкінці 1919 року Йоганнес Іттен взяв до Ваймару шістнадцять своїх учнів, серед них й Олю Окуневську. Вони склали основу першого курсу Баугаузу. До їх складу долучилися студенти з різних регіонів Німеччини. Однорупниками українки стали Карл Аубек, Йозеф Брейєр, Макс Бронштейн (ще відомий як Мордухай Эрдон), Марія Кіреніус, Фрідль Дікер, Вальтер Хеллер, Альфред Липовець, Валлі Нойман, Дьюла Пап, Франц Пробст, Франц Скала, Франц Зінгер, Наум Слуцький, Магріт Тері-Адлер та Анні Вотгіц [3, с. 6]. Саме з цим курсом зимового семестру 1919—1920 років і розпочав Іттен випробовувати свою вже вивірену педагогічну систему, яка стала найбільш успішною для мистецьких закладів в усьому світі на тривалу перспективу.

З основних принципів Й. Іттена, які лягли в основу відомого «форкурсу», важливо назвати наступні: «Пробудити творчі сили і разом з ними мистецькі здібності студентів. Зробити так, щоб особисті переживання й особливості сприйняття кожного визначали самотність їх робіт. Поступово студенти повинні були позбутися від усяких змертвілих умовностей і навчитися працювати самостійно»; «Полегшити студентам вибір їх майбутньої професії. Кожен із студентів повинен був визначити, який матеріал йому більше до душі, що саме відповідає його творчому «я»; «Познайомити студентів з основами художньої композиції, без чого не можна стати професіоналом. Закони форми й кольору відкривав їм світ об'єктивних начал мистецтва. Втягуючись у працю, вони поступово опанували тим, як навчитись у своїх творах поєднувати суб'єктивне й об'єктивне у рішенні проблем форми і кольору» [3, с. 7—8]. Ці перші роки навчання Олі Окуневської в Ваймарі згодом назвуть «романтичними», стільки незвичного їй довелося пройти на шляху до професіоналізму. Кілька особливостей свого курсу навів і сам Іттен. «Я починав свої ранкові заняття з вправ на розслаблення, затримку дихання і концентрацію уваги, щоби розумово і фізично налаштувати учнів на інтенсивну працю. Тренування тіла як інструмента духу вкрай важлива для творчих особистостей. (...) Попри розслаблення для людини дуже

важливим є дихання. Як ми дихаємо, так і роздумуємо, так будуємо ритм нашої повсякденної діяльності. Люди, що досягли значних успіхів у житті, завше дихають тихо, повільно, глибоко. Хто дихає часто, є поспішливими й одержимими жадібністю, що відбивається на їх думках і вчинках. За допомогою дихальних вправ я намагався навчити студентів дихати спокійніше й глибше. (...) При поглибленому опрацюванні певного предмета я завжди притримувався принципу послідовності: відчуті — зрозуміти — зробити. Спершу я намагався пробудити у студентів інтерес до предмета, заставляючи фіксувати їх особисті враження. Згодом на заняттях рисунком визначалася тема роботи на день» [3, с. 12].

Оля Окуневська проходила всі ці стадії професійного вдосконалення через призму власної емоційної ідентичності. Навчальні завдання поступово ускладнювалися, Іттен спонукав своїх студентів до уважного вивчення мистецької класики. «Кожен раз при обговоренні закономірностей побудови форми, ритму або кольорних відношень я аналізував твори старих майстрів, щоб студенти бачили, як вони вирішували схожі проблеми, — писав він. — Коли піаніст, вперше ознайомлюючись з музичним твором, старається прочути його в цілому, він не прагне зіграти кожну ноту і кожен такт окремо, а швидше намагається схопити найбільш загальні, крупні риси композиції. Лише після тривалого й трудомісткого вивчення всіх частковостей твору він може домогтися точності його виконання. Точно так же ж я пропонував студентам проаналізувати чорно-біле, показане через проєкційний ліхтар, зображення картини Грюневальда «Розп'яття», а потім спробувати передати експресивний характер її форм. Подібно до піаніста мої студенти повинні були прочути, як виражена в цій картині вся трагічність того, що відбувалося» [3, с. 14].

Цей приклад з педагогічної практики Йоганнеса Іттена мав безпосереднє відношення до подальшого, вже індивідуального, творчого шляху Олі Окуневської. 1923 року через розбіжність поглядів на методику викладів композиції між Гропіусом та Іттенем останній залишив Баугауз. На завершення цього плідного періоду в педагогічній практиці визначного теоретика у Ваймарі була показана виставка робіт студентів Йоганнеса Іттена, хоча і без коментарів його самого. В Окуневської розпочинається вже інший період, під час якого особисте життя децю засту-

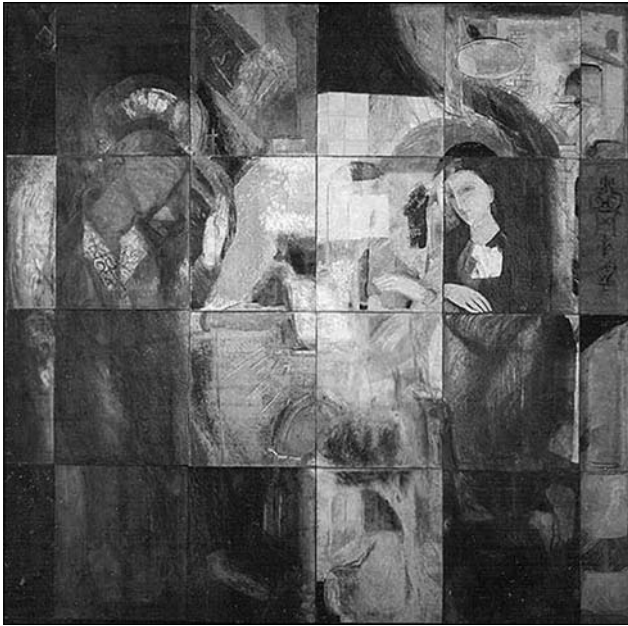

Оля Окуневська. Гарцюючий кінь. Відень, 1919. З книги: Іттен Йоганнес «Искусство формы: Мой форкурс в Баухаузе и других школах» (2001)

Оля Окуневська з Штефаном Вольпе (зі спини). 1928. Світлина надана Василем Гуменюком

пає систематичну творчу працю. Спершу вона шукає дієвих зв'язків з культурно-мистецькою елітою, відвідує Берлін, який на той час був аж перенасичений експериментаторами в різних галузях творчості, найбільше «лівих» скерувань. Не знайшовши відповідного середовища для творчого розвитку в цих колах, повертається до Відня, де здружується з ще однією віденською україркою — Марією Дольницькою, талановитою мисткинею-емальєркою. Обоє потребували організаційної і моральної підтримки — Дольницька щойно повернулася з виставкового турне по Сполучених Штатах Америки, яке не виправдало її професійних сподівань. Підтримав їх Альфред Роллер, відомий австрійський художник, колишній пре-

Оля Окуневська. Благовіщення. 1969—1970. Репродукується за джерелом: <https://www.ramos-poqui.com/ola/>

Оля Окуневська. Святий Франциск Сальський. 1970. Репродукується за джерелом: <https://www.ramos-poqui.com/ola/>

зидент «Віденського Сецесіону», близький колега Густава Клімта, Коломана Мозера, Йозефа Гофмана. Він рекомендував молодих мисткинь Отто Ніренштайну Калліру, знаному австрійсько-американському історичу мистецтва й галеристу, який якраз заснував у Відні «Нову Галерею» (Neue Gallery, Grunangergasse, Wien) [2, с. 562]. Саме в ній Марія Дольницька та Оля Окуневська навесні 1926 року показали свої тво-

ри в галузі художньої емалі. Схвальний відгук на цю їх спільну виставку опублікував найбільш авторитетний український часопис «Діло» (Львів). Альфред Роллер, попри те, дав змогу українкам безкоштовно орендувати піч для емальєрної справи. Користуватися нею продовжила Марія: вже на той час Оля знайомиться з обдарованим композитором, з родини єврейських емігрантів з Росії, Штефаном Вольпе, і 1927 року виходить за нього заміж та виїжджає до Берліна.

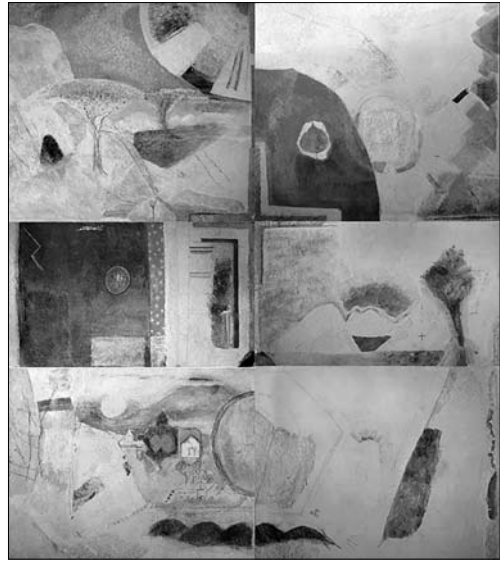
Штефан Вольпе познайомився з Олею ще в Баугаузі, оскільки сам вчав до цієї мистецької школи. Одноліток Окуневської, він розпочинав свою композиторську кар'єру в Берлінській консерваторії, однак швидко відмовився від ґрунтового професійного вишколу на користь «робітничого музичного руху». Один з його колег назвав Вольпе «аутсайдером, який не входив до жодної з модних шкіл». Натомість він тяжів до авангарду, і не лише музичного, відвідуючи лекції провідних педагогів вищої державної мистецької школи — Йоганнеса Іттена, Пауля Клее, Оскара Шлеммера, Піта Мондріана, Василя Кандинського, Ліонеля Фейнінгера та деяких інших. До того ж, цікавість до естетики дадаїстів наділила його творче мислення рідкісною комбінацією формальних ідей, які він втілював у своїх композиторських творах. У них контрастували гармонійні та анархічні форми, що уклалися в певний какафонічний колаж у формулі «від екстазу до екстазу». В цьому й полягав талант Вольпе — соціаліста й нігіліста — коли він захопився Олею Окуневською, мисткинею з новаторським мисленням, хоча й з іншою духово-ціннісною парадигмою. «Для задоволення Олі» — підпише він один зі своїх творів 1928 року «Зевс і Еліда», а наступного року, з дедикацією «Для Олі Окуневської, дорожій дружини», він напише ще один твір, за мотивами Шекспірового «Гамлета».

Штефан Вольпе та Оля Окуневська побралися 1927 року, шлюб зареєстровано у Віденській мерії [6]. Два різні темпераменти, відмінні світогляди уживалися непросто. Після переїзду до Берліна між подружжям починаються чвари: Штефан захоплюється румунською піаністкою Ірмою Шонберг. Оля Вольпе-Окуневська залишає свого чоловіка й перебирається до Грінзінга, передмістя Відня, де 9 вересня 1931 року народжується їх донечка, названа Катериною. Там, у будинку «під виноградниками» (ймовірно, в родинному обійсті Ярослава та Отлії Окуневських), моло-

да художниці майже шість років виховувала Катрису, майбутню музикантку зі світовим ім'ям. Батько, Штефан Вольпе, вперше побачив свою дитину, коли їй було вже два роки. Надалі шляхи подружжя Вольпе розійшлися остаточно: Штефан з новою обраницею Ірмою виїжджають до Палестини, згодом до США, а Оля з Катериною напередодні Другої світової війни виїхали до Великої Британії.

...У Лондоні Оля Окуневська повертається до мистецької творчості. Вкладаючи себе, перш за все, у виховання доньки, вона знаходить такі можливості організуватися до творчої праці. Відкриває власну студію, навчаючи бажаючих малярського ремесла. За даними Гільєма Рамоса-Поку [7] мисткиня відновлює контакти з колишніми студентами Баугаузу, повертається до найбільш значимих методологічних напрацювань минулого — «творчореволюційного» — періоду. Відправною точкою її пошуків стають ранні ідеї Йоганнеса Іттена, які свого часу, з відомих особистих причин, вона не могла розвинути. Саме в цьому руслі й були створені її станкові полотна та ескізи монументальних праць. Частина з них стала власністю приватних колекціонерів, інша частина була втрачена внаслідок пожежі в її лондонському ательє. Напередодні цієї драматичної події Оля кілька років провела у Відні, а вже у 1960-х роках продовжила творчу працю в дещо іншій, а саме релігійній, сферованості. Після завершення богословських курсів при Товаристві святого Франциска Сальського у Франції вона бере участь в оформленні каплиць і церков. Саме цю тематичну групу творів і зафіксував у 1970-х роках, у будинку в Хампстеді (Hampstead), передмісті Лондона, 27-літній іспанський художник, спершу зацікавившись з Катериною Вольпе, донькою Олі [7].

Гільєма Рамоса-Поку вразили твори Окуневської. На той час він і сам шукав концептуальних зв'язків сучасного мистецтва з класикою. Двічі на тиждень упродовж чотирьох років відвідуючи мисткиню, він вивчав її унікальну творчу методологію, якою авторка актуалізувала духовну природу малярства італійського проторенесансу. Оля Окуневська, подібно до давніх настанов Й. Іттена, уважно вивчала фрескову спадщину Джотто і Фра Анджелико в аспектах композиції і «богослов'я кольору». У побудові сакрального образу художниці часто використовувала «сітку» як засіб «розподілу композиції на частини уявної сті-

Оля Окуневська. Відкриття Ансі - 2 (фреска). 1977—1981. Репродукується за джерелом: <https://www.ramos-roqui.com/ola/>

ни». Проникливими є наступні фахові коментарі Гільєма Рамоса-Поку: «Завдяки духовним роздумам та аналізу кольорів майстрів, таких, як Фра Анджелико, і вивченню теорії кольорів Гете, вона відкрила теологію кольору, за допомогою якої, подібно до імпресіоністів і Сезанна, вона розбудувала «світло» і «темряву», використовуючи лише три чисті кольори веселки, надаючи цьому символічне тринітарне значення. Використання нею земних кольорів у поєднанні з основними кольорами мало на меті об'єднати небо та землю разом, подібно як Піссарро говорив про єднання за допомогою кольорів неба та землі у пейзажі віддаленого горизонту. Вона також розвинула розуміння єдності композиції трьох чистих форм або формальних рухів: квадрата (інтерпретований візуальними площинами — визначається глибиною горизонту та схилу), трикутника (або діагоналей) і кола (або розгорнутих кривих ліній). Вже на початку композиції відчитувалася певна схожість у використанні нею форм з лініями в «синопіях» (чи попередніх малюнках на стіні) ранньої італійської фрески. Манера її праці була чутливою і вишуканою, стихійною і невимушеною, роблячи її твори, у порівнянні з іншими художниками ХХ століття, рівними у красі картинам Пауля Клее» [7]. Звернув він увагу і на важливу роль музики в творчому процесі художниці; донька, прогресуюча виконавиця, наповнювала простір помешкання мелодіями, а сама Оля творила свої картини як симфонії, доволі часто вживаючи музичну термінологію

Оля Окуневська. Лондон, початок 1980-х років. Репродукується за джерелом: <https://www.ramos-poqui.com/ola/>

щодо мистецьких образів. Численні рецептурні новації відрізняли її малярство з-поміж творів інших сучасних мистців. Із зафіксованих іспанцем 23 збережених праць домінували сакральні теми («Голова воскреслого Христа», «Тереза з Лізьє», «Святий Франциск Сальський», «Благовіщення» та ін.). Окремими деталями концептуальні розробки Олі Окуневської перегукувалися з шуканнями стилю видатним українським авангардистом Михайлом Бойчуком, а також її віденською подругою Марією Дольницькою.

Оля Окуневська сповідувала стишену, неквапливу, самозаглиблену в духовно-метафізичні смисли, творчу практику. Деякі образи давалися їй дуже важко, оскільки домагалася в них максимально відповідної сугестії кольору, фактури, непоказної внутрішньої експресії. Через те й кількість її творів не була великою. Лиш за деякими винятками своїх напрацювань не показувала на виставках, тому й суспільного розголосу її мистецтво так і не набуло. Хоча в професійних колах стверджували, що ніхто інший, як вона, була найвірнішою спадкоємицею мистецьких ідей Йоганнеса Іттена та перших років Баугаузу як визначного явища художньої освіти ХХ століття.

Працювала до кінця свого земного шляху, який завершився 3 квітня 1985 року. Катерина, донька Олі Окуневської та Штефана Вольпе, визнана в світі піаністка, інтерпретаторка музичних шедеврів Моцарта, Бетовена, Шуберта, Шумана, Малера, померла у тому ж Лондоні 9 лютого 2013 року [6].

...«Гарцюючий кінь» Олі Окуневської, який 100 років тому став одним зі символів наростаючих у світі культурно-мистецьких перемін, сьогодні нагадує про екзистенцію унікальної мистецької індивідуальності, в якій сплелися духові прикмети історичного часу та питомі властивості генетики великого українського аристократичного роду. Її багатий творчий досвід залишається актуальним і сьогодні. У контексті національної культурної пам'яті ця художниця спонукає до глибоких наукових рефлексій, а також до широкого суспільного розголосу її масштабних духових зусиль.

Автор висловлює щире вдячність Василю Гуменюку за надані світлини з біографії Олі Окуневської. Репродукції творів лондонського періоду, а також фотопортрет мисткині поч. 1980-х років використано за джерелом: <https://www.ramos-poqui.com/ola/> (стаття: Guillem Ramos-Poqui. *Ola Okuniewska (Ola Wolpe). 1902—1985*).

1. Гуменюк В. Порвані струни родини Окуневських / Василь Гуменюк // Гуцульщина. — 1994. — № 6 (42). — Вересень.
2. Дольницький О. Літопис роду Дольницьких: Документи, матеріали, спогади: генеалогічне дослідження / Олег Дольницький. — Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2004. — VI + 658 с.
3. Иттен И. Искусство формы. Мой форкурс в Баугаузе и других школах / перевод с немецкого и предисловие Л. Монаховой / Йоханнес Иттен. — Москва, 2001. — 136 с. : ил.
4. Гуменюк В. Оля Окуневська, дочка адмірала / В. Гуменюк. Режим доступу: <http://www.kosivart.com/index.cfm/fuseaction/people.olga-okunevska/>.
5. Кирилаш Л. Ярослав Окуневський. Народження письменника (Хроніка одного рейсу) / Леонід Кирилаш. Режим доступу: huculia.info/jaroslav-okunewskij-writer-birth/.
6. Clarkson Austin. In Memory of Katharina Wolpe 1931—2013. Режим доступу: www.wolpe.org/resources/Bulletin_2014a_In-Memoriam.pdf.
7. Guillem Ramos-Poqui. *Ola Okuniewska (Ola Wolpe). 1902—1985*. Режим доступу: <https://www.ramos-poqui.com/ola/>.

8. Stefan Wolpe, Composer. Режим доступу: <https://www.scribd.com/document/203218747/Wolpe-Composer-pdf>
9. Stefan Wolpe Chronological Catalog. Режим доступу: <http://www.wolpe.org/page2/page12/page12.html>

REFERENCES

- Humeniuk, V. (1994, veresen'). Porvani struny rodyiny Okunevs'kykh. *Hutsul'schyna*, 6 (42) [in Ukrainian].
- Dol'nyts'kyj, O. (2004). *Litopys rodu Dol'nyts'kykh: Dokumenty, materialy, spohady: henealohichne doslidzhennia*. L'viv: Vydavnytstvo Ukrain'skoho Katolyts'koho Universytetu [in Ukrainian].
- Itten, I. (2001). *Iskusstvo formy. Moj forkurs v Baukhauze i druhyykh shkolakh*. Moskva [in Russian].
- Humeniuk, V. *Olia Okunevs'ka, dochka admiral*. Retrieved from: <http://www.kosivart.com/index.cfm/fuseaction/people.olga-okunevska/> [in Ukrainian].
- Kyrylash, L. *Yaroslav Okunevs'kyj. Narodzhennia rys'menyka (Khronika odnogo rejsu)*. Retrieved from: huculia.info/jaroslav-okunevskij-writer-birth [in Ukrainian].
- Clarkson Austin. *In Memory of Katharina Wolpe 1931—2013*. Retrieved from: [https://www.ramos-poqui.com/ola/](http://www.wolpe.org/resources/Bulletin_2014a_In-Memori.pdf.</p>
<p>Guillem Ramos-Poqui. <i>Ola Okuniewska (Ola Wolpe). 1902—1985</i>. Retrieved from: <a href=).
- Stefan Wolpe, Composer. Retrieved from: <https://www.scribd.com/document/203218747/Wolpe-Composer-pdf>.
- Stefan Wolpe Chronological Catalog: Retrieved from: <http://www.wolpe.org/page2/page12/page12.html>.

Roman Yatsiv

OLA OKUNIEWSKA: CREATIVE FATE OF JOHANNES ITTEN'S STUDENT

The article deals with life and work of the mostly unknown among art historians Ukrainian-born artist Ola Okuniewska (1902—1985). Being a daughter of the Austro-Hungarian Empire Navy Medical Service Admiral Yaroslav Okuniewsky, she lived almost all her life outside her native Huzul region, which she visited only several times in her youth. She started her individual creative career in Vienna, where she was attending private studios of the famous artist and educator Johannes Itten, one of the reformers of art education. Since the end of 1919, O. Okuniewska became a freshman at Bauhaus — the state highest new model art school. The reformist pedagogical principles of Itten seemed interesting to the Ukrainian girl, and she managed to produce interesting personal features in painting, graphics and compositions for a long creative perspective. One of the educational exercises of this period of studies by O. Okuniewska's authorship — a graphic clueto the theme of «The Bolting Horse» — was further regarded to be a classic example of the expressionist methodology for the whole European art of the period of modernism.

In the article, the academic reconstruction of the life and creative way of O. Okuniewska is carried out in the national historiography of art for the first time. This covers the Viennese period of

her professional development, her contacts with the famous artist M. Dolnytska, as well as the multicultural context of Vienna in the first decades of the 20th century. A special attention is paid to Johannes Itten's pedagogical system, in particular, in relation to new approaches of the outstanding artist to mobilization of internal resources in youth to reveal their emotional identity. When considering the works of O. Okuniewska's mature and late periods, under conditions of emigration in Great Britain, an academic interpretation of the surviving paintings is carried out (most of her works were destroyed in 1959 during a devastating fire in her studio in London).

Keywords: Ola Okuniewska, Johannes Itten, Vienna, Weimar, Bauhaus, Modernism, Expressionism, composition theory, color theory, formalism.

Роман Яцив

ОЛЯ ОКУНЕВСКАЯ: ТВОРЧЕСКАЯ СУДЬБА УЧЕНИЦЫ ИОГАННЕСА ИТТЕНА

Статья посвящена жизни и творчеству малоизвестной среди искусствоведов художницы украинского рода Ольги Окуневской (1902—1985). Дочь адмирала медицинской службы военно-морского флота Австро-Венгерской империи Ярослава Окуневского почти всю свою жизнь прожила вне родной Гуцульщины, которую она посетила лишь несколько раз в детские и молодые годы. Индивидуальный творческий путь начала в Вене, где посещала частные студии известного художника и педагога, одного из реформаторов художественного образования Иоганнеса Иттена. С конца 1919 А. Окуневская — первокурсница Баухауза — высшей государственной художественной школы нового образца. Реформаторские педагогические принципы Иттена были интересными для украинки, и она сумела выработать интересные индивидуальные черты живописи, графики и композиции на длительную творческую перспективу. Одно из учебных упражнений этого периода обучения за авторством А. Окуневской — графическое решение темы «гарцующего коня» — в дальнейшем закрепило как классический образец экспрессионистской методологии для всего европейского искусства периода модернизма.

В статье впервые в отечественной историографии искусства осуществляется научная реконструкция жизненного и творческого пути А. Окуневской. При этом освещается венский период профессионального становления, ее контактов с известной художницей М. Дольницкой, а также рассматривается поликультурный контекст Вены первых десятилетий XX в. Специальное внимание уделяется педагогической системе И. Иттена, в частности относительно новых подходов этого выдающегося художника к мобилизации у молодых художников внутренних ресурсов ради раскрытия своей эмоциональной идентичности. При рассмотрении произведений А. Окуневской зрелого и позднего периодов, созданных в условиях эмиграции в Великобритании, осуществляется научная интерпретация некоторых из сохранившихся картин (большая часть из них была уничтожена в 1959 году, во время разрушительного пожара ее мастерской в Лондоне).

Ключевые слова: Оля Окуневская, Иттен, Вена, Веймар, Баухауз, модернизм, экспрессионизм, теория композиции, теория цвета, формализм.